

Kazniva dejanja zoper življenje in telo v prihodnji jugoslovanski zakonodaji

Peter Kobe*

I.

1. Kazniva dejanja zoper življenje in telo, ki jih včasih neustrezno imenujejo »krvni prestopki«, štejejo poleg kaznivih dejanj zoper premoženje med tiste družbene pojave, za katere je veljalo in velja mnenje, da ne posegajo samo v pravice oškodovanega posameznika, temveč so napad na temeljna družbena razmerja, so — izraženo v sodobnem jeziku — družbeno nevarna. V državi organizirana družba se je pred takšnimi nevarnimi družbenimi pojavi že zelo zgodaj branila tudi s kazenskopravnim pregonom, varujoč tako neposredni predmet napada na življenje in telesno celovitost človeka kot subjekta družbenega razmerja. Tako ni prav nič čudno, če najdemo v najstarejših znanih pravnih dokumentih, npr. sumerskega in hetitskega prava, kazenske določbe za uboj, telesne poškodbe in odpravo plodu.¹ Nimamo sicer namena pisati o tem, kako se je razvijalo kazensko pravo glede kaznivih dejanj zoper življenje in telo, to pravo se je spreminjalo, kakor se je spreminjalo kazensko pravo na sploh. Toda zveza med kazenskim pravom kot splošno kategorijo ter določbami o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo kot kategorijami posebnega (v razmerju do splošnega) ni potekala samo v eni smeri, od splošnega k posebnemu. Posebnost kategorije kazenskopravnih določb ali inkriminacij, ki zadevajo napade na življenje in telesno celovitost, je ravno v tem, da posebno (inkriminacija kot inštitut posebnega dela kazenskega prava) ni samo preprost odsev splošnega (temeljnih in splošnih inštitutov kazenskega prava), temveč je tudi to, posebno, določalo vsebino splošnega. Danes že zgodovinske kategorije »versari in re illicita« srednjeveškega prava, indirektni naklep avstrijskega kazenskega prava, ki je bil še do najnovejšega avstrijskega kazenskega zakonika² pozitivnopravni inštitut, pa tudi še veljavni pojmi naklepa, malomarnosti in krivde sploh so povezani prav z inkriminaci-

jami iz tega področja. Lahko bi celo rekli, da je med vzroki za znano neusklajenost med kazenskopravnim mnenjem o tem, kaj je razumeti s kazensko odgovornostjo za krivdno ravnanje in z novimi spoznanji znanosti o človeku kot biopsihični in družbeni entiteti prav dejstvo, da kazensko pravo še vztraja pri tradicionalnih rešitvah, ki so zasnovane na razmeroma preprostih primerih, a ne ustrezajo več niti za te preproste primere. Vsi dosedanji poskusi, da bi kaj spremenili v sestavi splošnih inštitutov kazenskega prava, so ostali samo poskusi, oziroma jih je bilo treba zavreči, ker bi sicer z njimi posegli v same temelje veljavnih zamisli; takšno stanje oziroma vztrajanje pri tradicionalnih pojmovanjih je tudi posledica na eni strani nemoči, na drugi strani pa tudi nevarnosti, da ne bi s spremembami omajali ali celo podrli enega temeljnih načel sodobnega kazenskega prava, načela subjektivne odgovornosti.

Druga posebnost kaznivih dejanj, zoper življenje in telo in njihove pravne ureditve je v tem, da gre za pojav, ki se zdi večni spremljevalec človeške družbe. Napadi na življenje in telo so posebnost tudi z etiološkega stališča; v t. i. patogenezi teh pojavov pride biološki element kot eden izmed dejavnikov človekovega ravnanja dosti bolj do veljave kakor pri drugih družbi škodljivih pojavih.³ Ti napadi so kot zunanji izraz nasilnosti, ki je sestavina človekove narave, povezani tudi z nagonsko stranjo človekovega bistva; ti napadi štejejo med najstarejše, pa še vedno navzoče oblike, v katerih se rešujejo medosebna nasprotja, čeprav se kažejo v do-

³ Mislimo zlasti na napade na premoženje. V besedilu izraženo misel je treba razumeti z upoštevanjem medsebojne odvisnosti biološkega in družbenega, slikovito izražene v ugotovitvi, da »človek ni samo filogenetska faza, ampak je tudi družben produkt«, J. Kanoni, Dialektika v psihiopatologiji in psihiatrični vidiki v kriminologiji, s. 201. Glej tudi P. Kobe, Splošni pogled na etiologijo recidivizma, s. 170, 171, 174; K. Manecke, Zur Komplexität der Kriminalitätssursachen, s. 923 in nasl.; F. Bschor — C. Rose, Formen menschlicher Aggressivität, str. 90 do 97; pisca poročata o novejših teorijah glede ozadja (vzrokov) napadalnih kaznivih dejanj, posebej pa kritično obravnavata teorijo frustracij in teorijo o napadalnosti kot posebnem pragonu (ein eigener Urtrieb), 923—925; M. Milosavljević, Sociološki pristup agresijama kao oblika razreševanja sukoba u društvu, s. 37, 38, 45. Zaradi večjega vpliva individualnega (v pomenu biološkega) kot etiološkega dejavnika govore tudi o manjšem neposredno učinkujočem vplivu spremenjenih družbeno-političnih razmerij na pojav napadalnosti (torej tudi kaznivih dejanj zoper življenje in telo) kot na druge družbi škodljive pojave, npr. premoženjsko kriminalnost.

* Peter Kobe, doktor prava, redni profesor za kazensko procesno pravo pravne fakultete Univerze v Ljubljani, 61000 Ljubljana.

¹ Za sumersko in hetitsko pravo glej V. Korošec, Keilschriftrecht, s. 113, 114 (Hamurabijev zakonik) in isti pisec, Nekaj problemov iz hetitskega prava, str. 73—75.

² Glej B. Zlatarič — M. Damaška, Riječnik krivičnog prava i postupka, str. 64, 356; P. Kobe, Ugrožavanje javnog saobraćaja (čl. 271 KZ) de lege ferenda, str. 42; E. Schmidt, Einführung in die Geschichte der deutschen Strafrechtspflege, str. 117—122; G. Simson — F. Geerds, Straftaten gegen die Person und Sittlichkeitsdelikte, s. 1—4.

ločenih mejah, ki se v zgodovinskem razvoju čedalje bolj zožujejo. Posegi v telesno celovitost pa tudi in celo v človekovo življenje so pod določenimi pogoji legalizirani kot oblika obrambe ali posameznika (npr. kot razlog za izključitev protipravnosti pri silobranu, kot uporaba telesne sile ali orožja pri organih javne varnosti v nekaterih okoliščinah) ali družbe (npr. pohabljenje kot kazen, smrtna kazen, v vojni).⁴ Takšni posegi pa niso legalizirani samo zaradi obrambe pred napadi na posameznika ali družbo; znani zakoni o evtanaziji v nekaterih državah ZDA, čeprav so veljali samo kratek čas, so uzakonjevali odvzem življenja iz na videz humanih nagibov; vprašanje evtanazije pa se vedno znova postavlja, čeprav ne predvsem kot dovoljena izjema od etičnega pravila »ne ubijaj« temveč v drugačni zvezi, kot bomo videli.⁵

2. Kazenskopravne določbe, s katerimi so inkriminirani napadi na življenje in telesno celovitost, so se morali, čeprav kot razmeroma trajen in stalen del splošnega kazenskopravnega režima, v zgodovinskem razvoju vendarle spreminjati in dopoljevati; to velja tako za temeljne inkriminacije zoper življenje in telo (umor, uboj in telesne poškodbe) kot tudi za posamezne primere, ki zahtevajo posebne kazenskopravne rešitve. Vendar so številna vprašanja kljub tem spremembam in dopolnitvam ostala nerešena. Če primerjamo sodobne kazenskopravne določbe v različnih pravnih ureditvah, lahko najdemo precej pomembne razlike glede tega, kako so rešeni stari, že znani problemi; novejši zakoniki pa so vendarle opustili nepotrebno kazuistiko in nekatere anahronistične rešitve, ki ne ustrezajo več sodobnim spoznanjem. Razvoj znanosti o človeku, zlasti pa medicinske znanosti je prinesel nova vprašanja, ki pa so predmet drugih tematskih skupin na tem posvetovanju.⁶ Za prihodnjo

jugoslovansko kazensko zakonodajo je vsa ta tematika zelo pomembna, ponuja pa se priložnost za kritično presojo tradicionalnih rešitev pa tudi za to, da skušamo rešiti nekatera vprašanja, ki v našem pravu doslej še niso bila rešena.

3. Preden pa bi se lotil vprašanja, ki so nakanazana v temi tega sestavka, ne bo odveč, če se dotaknem še nekaterih reči. Gre za vprašanja, ki so morda predvsem strokovno-tehnična, se pa vsiljujejo, glede na to, da so v tem sestavku prikazane temeljne koncepcije in konkretne rešitve v kazenskem zakonu SR Slovenije.⁷

Prvo vprašanje je, kakšne nujne posledice bo prinesla razdelitev zakonodajne pristojnosti med zvezo in republikami oziroma pokrajinama, razdelitev je prav za to snov skoraj povsem čista in jasna. Zveza je pristojna za splošni del kazenskega zakona, ki naj enotno reši vprašanja vseh temeljnih inštitutov kazenskega prava, republikam oziroma pokrajinam pa ostanejo v okviru posebnega dela določbe o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo v celoti. Kakor kaže, novi zvezni kazenski zakon v omenjenem okviru ne bo prinesel skoraj nobene spremembe,⁸ tako se zdi logičen sklep, da naj bi ustrezni zakoni poglavje veljavnega kazenskega zakonika o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo, ki ne spada več v pristojnost zveze, prevzeli takšno, kot je, nespremenjeno, razen majhne izjeme, ki zadeva 140. čl. KZ. Redaktorji osnutka kazenskega zakonika SR Slovenije (v nadaljevanju osnutek KZSl) vendarle nismo sprejeli te logike povsod tam, kjer se ne vsiljuje sama po sebi; tudi v tem okviru (inkriminacij zoper življenje in telo) smo potrebo in nujnost po vskladitvi kazenskega zakona z novo ustavno ureditvijo razumeli kot priložnost, da se kazenskopravno varstvo življenja in telesne celovitosti zakonodajno določi tako, da bo nova ureditev čim jasnejša in natančnejša ter dovolj zanesljiva podlaga za prakso.⁹ Takšno izhodišče sicer skriva nevarnost, da kazenskopravna ureditev tega področja v prihodnje ne bo enotna na vsem jugoslovanskem ozemlju, čeprav gre za varstvo razmerij in dobrin, ki jih ne moremo različno obravnavati, oziroma to gotovo ni

⁷ Glej Osnutek Kazenskega zakonika Socialistične republike Slovenije in Obrazložitev osnutka kazenskega zakona SR Slovenije; v nadaljevanju Osnutek KZ Sl. in Obrazložitev.

⁸ Glej obrazloženo načrta Saveznog krivičnog zakona, s. 11. Novi osnutek zveznega kazenskega zakona ta vtis potrjuje.

⁹ Glej Obrazložitev, s. 5.

⁴ Glej P. Kobe, Znanstvena revolucija in kazensko pravo, str. 244.

⁵ Glej J. Milčinski, Dva obraza evtanazije, s. 21 do 23; Binding — Hoche, Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens, s. 16—20, 25—34; 51. L. Dérobert, Droit Médical, Déontologie Médicale, Eutanasié, s. 329 in nasl. po prevodu O. Jelačić (rokopis).

⁶ Glej Kobe in sod., Kazenska odgovornost zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev v sodobnih kazenskopravnih sistemih, passim, RKK 1969/4 s. 277; M. Damaška, Neki krivičnopravni aspekti liječniških zahvata, str. 21—31; A. Šelih, Pravni in deontološki vidiki nekaterih sodobnih zdravniških posegov, str. 112 i nasl.; B. Čejović, Kazenskopravni temelj presaditve srca, s. 180 in nasl. O. Jelačić, Pravni i deontološki aspekt problema prava na telo i leš čoveka, passim.

potrebno. Res pa je, da smo lahko tudi doslej, ob enotnem pravnem režimu kazenskega zakonika, našli precej različna mnenja in razlage veljavnega prava v praksi; takšne razlike obstajajo ne samo med republikami in pokrajinama, temveč tudi znotraj prvih in drugih; to se najbolje vidi v praksi sojenja o kaznivih dejanjih telesnih poškodb pa tudi nekaterih drugih inkriminacij iz poglavja o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo. Ni samo gola domneva, če trdimo, da je treba med dejavnike, ki vplivajo na neenotnost v praksi, šteti tudi sedanjo pravno ureditev teh vprašanj in da bi to veljalo tudi v prihodnje: nespremenjena ureditev s svojimi pomanjkljivostmi in nejasnostmi bi imela pomembno vlogo.

Tu pa je pomembna naloga za našo teorijo in prakso, vseh tistih, ki moramo pri tem sodelovati, pravnikov in sodnih medicincev, da bi se sporazumeli, katere so pravzaprav te pomanjkljivosti in nejasnosti sedanje ureditve pa tudi katere sedanje rešitve so napačne. To posvetovanje o sodnomedicinskih aktualnostih in tisto, kar naj bi mu sledilo, bi lahko precej prispevalo, da bi se izboljšalo stanje v zakonodaji ter v sodni in sodnomedicinski praksi.

II.

Nekaj vprašanj o pravni ureditvi telesnih poškodb

4. Za oris in razčlenitev rešitev, ki jih predvideva osnutek slovenskega kazenskega zakona, ne bo odveč povedati nekaj o splošno znanih rečeh, ki pa zadevajo pravno ureditev telesnih poškodb. Veljavni kazenski zakonik (KZ) vsebuje temeljno (primarno) trojnost inkriminacij telesnih poškodb, in sicer glede na naravo posledice, ki je bila povzročena z napadom na telesno celovitost. Čeprav zakonik govori samo o hudih (141. člen KZ) in lahkih (142. člen KZ) telesnih poškodbah, delijo prvo kategorijo na navadne in kvalificirane (ali posebne) hude telesne poškodbe (1. in 2. odst. 141. člena KZ). Poleg tega pa so še druga merila (oblika krivde, sredstvo, s katerim je poškodba prizadejana, hujša posledica), po katerih bi omenjeno temeljno razdelitev lahko še naprej razčlenili, vendar ta merila v tej zvezi niso posebno pomembna. Omenjena klasifikacija, kakor se že zdi čista, vendarle ni tako jasna, tu pa tudi lahko iščemo vzrok za te-

žave pri razmejitvi teh treh inkriminacij, zlasti pa med hudo (navadno* hudo) in lahko telesno poškodbo. Za tretjo vrsto (posebno hudo telesno poškodbo) v praksi ni posebnih težav, in sicer zato — vsaj po večinskem mnenju — ker kazenski zakonik uporablja v 2. odst. 141. člena KZ tudi nekatere konkretne označbe, za katere lahko rečemo, da so za medicinsko pojmovanje dostopnejše.¹⁰ Prav zato pa so rešitev vprašanja iskali in ga še iščejo v tem, da bi pri pravni obravnavi teh vprašanj uporabili medicinska merila oziroma izrazje; tako bi lahko določili količinsko in kakovostno kolikor mogoče objektivirane meje za presojo posameznega primera. Pri tem pa je potrebna posebna previdnost; kakor ne gre, da bi s pravnimi pravili reševali vprašanja medicinske doktrine, tako se tudi ta (medicinska znanost) ne more vsiljevati pravnemu urejanju in si ga podrediti. Gre za dve področji, od katerih je prvo (pravno področje) razmeroma trajnejše in stalnejše, drugo (medicinsko) pa se tako hitro razvija, da se nekaj, kar je danes še resnica, lahko jutri izkaže vsaj za dvomljivo, če že ne za zmotno. Če bi pravno ureditev preveč strogo in togo povezovali z medicinskimi pojmi oziroma kategorijami, bi lahko kaj hitro prišlo do neskladnosti z novimi spoznanji v medicini; s tem bi še povečali medsebojno neusklajenost, ker pravna ureditev ne bi mogla sproti slediti in upoštevati novih medicinskih spoznanj. Toda tudi v tisti meri in obsegu, kakor bi sicer lahko uporabili medicinske kategorije, bi jih morali izraziti v takšnem jeziku, ki ne bi bil razumljiv samo pravniku (kot medicinskemu laiku) temveč medicincu (kot laiku na pravnem področju). Ne nazadnje bi bilo treba pri kazensko-pravnem urejanju upoštevati tudi posledice, ki jih ima v kazenskem postopku izdana odločba tako s stališča kazenskega prava kot tudi za reševanje vprašanj z drugih pravnih torišč. Omenjene izhodiščne postavke oziroma mnenja bi bila morda primerna in zaželena za takšne spremembe v pravni ureditvi, ki ne bi prinesle prehudih pretresov; pri tem pa bi morali upoštevati tudi izkušnje več kot dvajsetletne uporabe kazenskega zakonika v praksi.

5. Predlogi za rešitev vprašanja, kako bi v osnutku slovenskega kazenskega zakona razvrstili inkriminacije telesnih poškodb, so poskus, da bi na podlagi že uporabljene metode, ki pa

¹⁰ Za drugačno stališče glej Pejaković in sod., Dileme u vezi sa drugim ustavom člana 141. Krivičnog zakonika, s. 21—24.

ni dosledno izpeljana (v kazenskem zakoniku), natančneje določili obe vrsti hudih telesnih poškodb in tako našli zanesljivejšo oporo za razmejitve hude in lahke telesne poškodbe. V osnutku sta tudi dve različici za rešitve. V prvi je spredaj prikazana metoda dosledno izpeljana za vse tri skupine. Za posebno hudo telesno poškodbo je bila podlaga 2. odst. 141. člena KZ, vendar je ta nekoliko zožen, oziroma je en del njegove sedanje vsebine sprejet v opis (navadne) hude telesne poškodbe, ki je določena takole:

»Kdor koga tako telesno poškoduje ali mu prizadene takšno škodo na zdravju, da je zaradi tega v nevarnosti njegovo življenje ali je uničen ali za vselej in znatno oslabiljen kakšen del njegovega telesa ali kak organ ali da je zaradi tega postal poškodovan za vselej nezmožen za svoje poklicno delo ali je njegova zmožnost za delo znatno zmanjšana ali da je ostal skažen« (1. odst. 66. člena osnutka KZ Sl).

Posebno hudo telesno poškodbo pa osnutek opisuje takole:

»Kdor koga hudo telesno poškoduje ali mu prizadene tako hudo škodo na zdravju, da je zaradi tega uničen ali za vselej in znatno oslabiljen pomemben del njegovega telesa ali pomemben organ ali da je uničena njegova zmožnost zaploditve ali da je poškodovan postal za vselej nezmožen za vsakšno delo ali da je ostal na vidnem delu telesa trajno skažen« (1. odst. 65. člena osnutka KZ Sl). Zožitev opisa pri posebnih hudih telesnih poškodbah se zdi na prvi pogled samo zožitev glede količine (kvalitete), gre pa za takšne količinske označbe, da je zaradi njih tudi kakovost drugačna. Prav to velja tudi za razmejitve med hudo in lahko telesno poškodbo. To se vidi iz opisa lahke telesne poškodbe; ta se glasi:

»Kdor koga telesno poškoduje ali mu prizadene — (okvari) — zdravje, pa je zaradi tega oslabiljen kak del njegovega telesa ali kak njegov organ, njegova zmožnost za delo zmanjšana ali je zaradi poškodbe kako drugače okrnjena njegova telesna celovitost ali prizadeto njegovo zdravje« (1. odstavek 67. člena osnutka KZ Sl).¹¹

Posebno vprašanje je, ali nevarnost za življenje pomeni takšno stanje, ki poškodbo že samo po sebi, ne glede na okoliščine konkretnega primera, kvalificira za posebno hudo (tako sedanji 2. odst. 141. člena KZ). V prvi omenjeni različici za hudo telesno poškodbo (1. odst. 66. člena osnutka KZ Sl) je bilo sprejeto stališče, da takšna posledica, ki navadno traja krajši čas, ni

¹¹ Vsi navedeni členi so iz prve različice Osnutka KZ Sl. Glej Obrazložitev, s. 47, 48, 51—53.

enako huda, kot je npr. uničenje ali trajna in občutna oslabilitev pomembnega dela telesa ali celega organa. Na vprašanje ali je takšno stališče pravilno, pa bi morala odgovoriti medicinska doktrina,¹² pri čemer pa bi morali upoštevati, da naj bi bila znamenja poškodbe določene stopnje (posebno hude ali navadne hude telesne poškodbe) razmeroma enakovredna tako po količini kot tudi po kakovosti. Posameznega znamenja v opisu poškodbe istega tipa zato tudi ni mogoče obravnavati ločeno od drugih, temveč mora biti z njimi usklajeno. S primerjanjem različic v osnutku (izdelani sta po enaki metodi) bi si morda olajšali prizadevanja, da bi našli čim boljše odgovore na postavljena vprašanja. V pripravljalnem delu za izdelavo osnutka so bile pregledane tudi rešitve v tujih ureditvah, vendar jih ni bilo mogoče uporabiti; šlo nam je tudi za to, da se ne bi preveč oddaljili od dosedanje ureditve. Zlasti nismo upoštevali merila, koliko časa je trajalo zdravljenje zaradi prizadejane telesne poškodbe, in sicer iz več razlogov. V tujih ureditvah obstajajo precejšnje razlike prav pri tem časovnem merilu, pa že to dokazuje, kako problematično pa tudi subjektivno je, skoraj bi lahko rekli samovoljno. Takšno merilo pa je tudi tako nezanesljivo in je odvisno od toliko neznanj, zlasti pa od samega poškodovanca, da ne ustreza temeljni zahtevi, naj bodo merila kolikor mogoče objektivna.

Nekatere druge spremembe v sestavi inkriminacije posebno hude in hude (navadne) telesne poškodbe so predvsem pravno in kriminalno politične narave. Med zadnje štejem zlasti določbo o privilegiranem kaznivem dejanju telesne poškodbe (torej tudi v kazenskopravnem pomenu), pri katerem je privilegatorna okoliščina, da je bil storilec izzvan; upoštevati je namreč treba, koliko je žrtev sama prispevala k napadu nanjo; to je bilo doslej upoštevano pri uboju na mah, oziroma se je pri telesnih poškodbah lahko upoštevalo le kot olajševalna okoliščina pri odmeri kazni. V osnutku je nova tudi določba, ki jo je pogrešala zlasti praksa: gre za določbo o odgovornosti za hujšo posledico (posebno hudo telesno poškodbo) v primeru, ko je storilec deloval samo v smeri (navadne) hude telesne poškodbe (2. odst. in 5. odst. 66. člena osnutka KZ Sl).

¹² Tako kot je rešila npr. vprašanje, kako je treba razumeti »nevarnost za življenje« pri odklonitvi zdravniške pomoči po 204. členu KZ ali pomoči v smislu 145. in 147. člena KZ. Glej Milčinski — Kobe, Etična in kazenskopravna stran odklonitve zdravniške pomoči, s. 11, op. 20 a.

Tako vendarle površno prikazano zamisel pravne ureditve telesnih poškodb v prihodnje (de lege ferenda) pa je treba dopolniti še v eni smeri. Poleg opisanih treh kategorij telesnih poškodb namreč obstaja še ena, ki je po obsegu in kakovosti drugačna kot lahka telesna poškodba. Da ne bi te (lahke) telesne poškodbe razlagali preširoko, je treba posebej določiti še eno skupino. Gre za lažje napade na telesno celovitost, ki še niso telesne poškodbe, niso pa tudi samo razžalitve, kakor so doslej določali takšne napade; pri njih namreč ni prizadeta samo oškodovančeva čast, temveč tudi njegova telesna in duševna celovitost. Takšne primere bi po zamisli v osnutku razvrstili pod pojem grdega ravnanja (»Misshandlung« v nemškem izrazu). V 77. členu osnutka KZ SI je takšno grdo ravnanje določeno takole:

»Kdor z grdim ravnanjem okrni telesno ali duševno nedotakljivost drugega...« Vendar je odprto vprašanje, ali je s takšno določitvijo zadosti jasno postavljena meja na eni strani k razžalitvi (navzdol), na drugi strani pa k lahki telesni poškodbi (navzgor).¹³

6. S prihodnjo kazenskopravno ureditvijo telesnih poškodb pa je skoraj neločljivo povezana procesnopravna ureditev, ki bi ustrezala materialnopravni zamisli tako, da je treba o tem govoriti že na tem mestu. Vprašanje kako razvrstiti telesne poškodbe s stališča materialnega prava, se zaostruje ravno ob presoji konkretne zadeve. Splošno znana so nasprotujoča si stališča o tem, kdo naj razvrsti telesno poškodbo v konkretnem primeru, razlike med stališči pa so posledica teoretično nepravilne rešitve, ki jo najdemo v 236. členu zakonika o kazenskem postopku. Ta določba namreč nalaga medicinskemu izvedencu, da mora določiti telesno poškodbo za lahko ali hudo, to pa pravzaprav pomeni, da jo pravno določi in tako rešuje vprašanje, ki je po svoji naravi pravno vprašanje.¹⁴ Do takšnega

¹³ Glej obrazložitev, s. 64, 65; nova inkriminacija je vendarle uvrščena v poglavje o kaznivih dejanjih zoper svoboščine in pravice človeka in občana, ker ne gre samo za telesno celovitost, temveč za osebno dostojanstvo oziroma za celovitost občanske osebnosti.

¹⁴ Glej J. Milčinski, Današnji problemi sa vještačenjem telesnih povreda, str. 6; V. Dožić in sod., Razgraničenje izmedju sudsko medicinske kvalifikacije povreda i krivično-pravne kvalifikacije, s. 49—52 (pisici poročajo tudi o tem, kako si sodišča prilagajajo pristojnosti izvedenca); J. Bogičević, Teškoće u sudskomedicinskom vještačenju, s. 33—39, posebej o vlogi izvedenca s. 35; P. Kobe, Spremnna beseda s. 10.

sklepa nas pripelje vsaj tako imenovana logična koncepcija o razmejitvi med dejanskimi in pravnimi vprašanji (Grubiša)¹⁵ in pa dosledno s tem stališče, da se mora medicinski izvedenec, (čeprav ima lahko tudi pravno kvalifikacijo) držati meja svoje naloge sodnega izvedenca. Pravna vprašanja mora reševati sodišče in le-to samo ugotavlja dejstva, čeprav z izvedenčevo pomočjo. Za rešitev tega vprašanja je treba spremeniti 236. člen ZKP, tega pa sestavljalki osnutka zakona o spremembah in dopolnitvah zakonika o kazenskem postopku (osnutek novele KZP) niso predvidevali.¹⁶ Predlog za dopolnitev osnutka novele ZKP, ki sem ga že predložil sestavljalcem in ga tu ponavljam, gre za tem, da je treba v tem členu natančno določiti, kaj je naloga medicinskega izvedenca v območju dejanskega (dejev); iz besedila je treba tudi izpustiti pravne klasifikacijske kategorije telesnih poškodb. Po novem besedilu naj bi izvedenec zdravnik v svojem izvidu podal poročilo o morfoloških in drugih medicinskih znamenjih poškodbe; v mnenju bi izvedenec obravnaval, če in koliko je (oziroma so) poškodbe v vzročni zvezi s storilčevim dejanjem (storitvijo ali opustitvijo), kakšne posledice so povzročile te poškodbe same zase po svojem skupnem učinku v konkretnem primeru in kakšne navadno povzročajo, pri tem pa bi se oprl na posebnosti, ki jih določa kazenskopravna določba. Na podlagi takšnega izvida in mnenja bi šele sodišče poškodbo uvrstilo po zakonskih kategorijah (seveda v skladu s svojimi pooblastili glede presoje izvedenskega poročila in odvisnostjo od obtožbe) in tako pravno kvalificiralo dejansko stanje.

V omenjenem predlogu za spremembe in dopolnitve 236. člena ZKP pa je tudi poskus rešiti še drugo dokaj aktualno vprašanje. Ob veljavnem 236. členu ZKP in resničnem stanju v praksi ni nobenega dvoma, da ta ni v skladu s tem členom. Po prevladujočem mnenju v pravni in medicinski doktrini je po 236. členu ZKP obvezno

¹⁵ M. Grubiša, Rješenje problema razlikovanja i razgraničenja činjeničnih od pravnih pitanja, s. 29. in nasl.; isti pisec, Činjenično stanje u krivičnom postupku, s. 178—228. Glej tudi Dj. Pokrajac, Nekoliko primjedaba u vezi s odabiranjem dokaza pri utvrđivanju postojanja i karaktera tjelesnih povreda, s. 245, 246; pisec sicer sprejema Grubiševo stališče o razmejitvi med pravnimi in dejanskimi vprašanji, ne vidi pa nobenega nasprotja med tem stališčem in 236. čl. ZKP.

¹⁶ Glej Nacrt zakona o izmenama i dopunama zakonika o krivičnom postupku, s. 36, 37, in Obrazložjenje nacrta... s. 44, 45.

sodelovanje medicinskega izvedenca, znano pa je, da praksa tega ne upošteva in zlasti pred občinskimi sodišči se narava telesne poškodbe v razmeroma precejšnjem številu primerov ne ugotavlja s sodelovanjem izvedenca zdravnika. Sodišča odločajo o pravno pomembnem dejstvu na podlagi nekakšnih nadomestkov za izvedensko mnenje, kot so zdravniška spričevala, popis bolezni ali poročila zdravstvenega zavoda, ki so sestavljena za drugačne namene (zdravstvene dokumentacije). S stališča kazenskega procesnega prava to pomeni, da sodišče teh dejstev ni ugotovilo na predpisan način in tako takšna dejstva niso sodno ugotovljena ter ne bi mogla biti podlaga za sodno odločbo.¹⁷ Praksa je takšna tudi zato, ker omenjeni 236. člen ZKP v precej togi obliki, ki tudi ne ustreza več sodobnim zahtevam, predpisuje, kako naj izvedenci opravijo svoje delo. V tem bi se spremenjena določba lahko glasila:

»Pri telesnih poškodbah se pokličeta po potrebi eden ali dva izvedenca, da pregledata že sestavljene zdravniške izvide in drugo zdravstveno dokumentacijo o posamezni poškodbi; če pa je potrebno, v posebno zapletenih primerih, zlasti če to terjajo vrsta, narava in teža telesnih poškodb in njihovih posledic, pa tudi pregledata poškodovanca«.

7. Nekatera vprašanja glede drugih kaznivih dejanj zoper življenje in telo:

7.1. Kar zadeva najhujše kaznivo dejanje te vrste, umor,¹⁸ najbrž v prihodnjem kazenskem zakonu ni potrebno kaj bistvenega spreminjati. To je bilo tudi izhodišče za 59. člen osnutka KZ SI (sedanji 135. člen KZ); le-ta čeprav drugače zasnovan kot njegov vzorec, in tega nekoliko dopolnjuje, ne prinaša ničesar bistveno novega. Omenjene spremembe so redakcijske narave in naj bi olajšale uporabo v praksi, deloma pa posegajo v tisti del 135. člena KZ, ki je bil spremljen z novelo 1959. leta pa je to povzročilo različna stališča pri praktični uporabi in kontroverze pri teoretičnih sklepanjih.¹⁹ Dopol-

nitve z novima 6. in 7. točko (če dejanje stori več oseb, ki so se združile zato, da bi naredile umor, če storilec dejanje naredi v navzočnosti bližnjih svojcev) naj bi sicer poudarile tudi posebno hude primere tega kaznivega dejanja, vendar se postavlja vprašanje, ali so res potrebne in ali niso preveč kazuistične. Glede na predpisano kazen pa je odprto vprašanje, ali so vsi primeri, ki so predvideni kot kvalificirani v 2. odstavku tega člena, enako hudi, ali je njihova kriminalna količina povsem enaka. Odprto je tudi vprašanje same smrtno kazni s čisto načelnega stališča, ob upoštevanju ustavne določbe, da se sme »smrtna kazen predpisati in izreči samo za najhujše oblike hudih kaznivih dejanj« (175. člen Ustave SFRJ in 215. člena Ustave SRS).

Pri kaznivem dejanju umora, podobno pa tudi pri kaznivem dejanju pomoči pri samomoru (139. člen KZ oz. 63. člen osnutka KZ SI) je odprtih še več drugih vprašanj, ki jih lahko spravimo pod skupni imenovalec (čeprav gre za precej različne okoliščine), posebnih olajševalnih okoliščin; gre za okoliščine, zaradi katerih se dejanje odvzema življenja oziroma pomoči pri nenaravni (torej s človekovim ravnanjem povzročeni) smrti tudi po kakovosti razločuje od odvzema življenja v smislu veljavnega 135. člena KZ, pri tem pa ne gre za že tradicionalne tako imenovane privilegirane primere uboja (136., 137. in 138. člen KZ). Gre za znane pojave, kot so evtanazija, odvzem življenja na zahtevo zunaj okvira evtanazije, pri čemer ima žrtev posebno poudarjeno vlogo (ta ali odločilno vpliva na storilca dejanja, da sam deluje ali pa njej pomaga pri samomoru) ali pa v primeru, ko žrtev s svojim siceršnjim vedenjem in razmerjem do okolja (do bližnjih domačih) pretrga najtemeljnejše človeške vezi in čustvovanje. Takšne primere v nekaterih kazensko-pravnih ureditvah tudi posebno obravnavajo in sicer tako, da takšne posebne okoliščine priznavajo kot posebno privilegatorne okoliščine in dejanja te vrste kot privilegirana dejanja. In kot je bilo že omenjeno, so obstajali tudi posebni zakoni o evtanaziji, ki so šli še dlje in takšne posebne okoliščine upoštevali kot okoliščine, ki izključujejo protipravnost, in so s tem evtanazijo uzakonili; čeprav so takšni zakoni ostali v veljavi samo za krajša obdobja in so bili iz različnih razlogov odpravljeni, je misel o dovoljenem odvzemu življenja še vedno živa in bo ostala živa vse dotlej, dokler bo predvsem v medicinski praksi odprto vprašanje o trenutku smrti,

¹⁷ Glej M. Grubiša, Princip in dubio pro reo u teorije i praksi, s. 336; Pokrajac, nav. delo, s. 246 do 249.

¹⁸ Osutek KZ SI uporablja izraz »umor« namesto sedanjega izraza »uboj«, ker ta bolje označuje te vrste naklepnega odvzema življenja; glej Obrazložitev, s. 48.

¹⁹ Glej B. Zlatarić, Pravni značaj odredbe iz čl. 135. st. 3 KZ, s. 513—517; Kobe — Bavcon, s. 194, pod. t. 13. nav. sodne odločbe.

o življenju kot golem vegetiranju, ki pravzaprav ni ne življenje ne smrt.²⁰

Sestavljalci osnutka KZ SI smo sicer ta vprašanja imeli pred očmi, vendar smo od vsega začetka zavrgli vsakršno misel o tem, da bi predlagali legalizacijo evtanazije. Pri izbiri drugih mogočih rešitev teh vprašanj pa je prevladalo stališče, da bi v naših družbenih razmerah ustrezala splošna določba, katere izhodišče je, da je povzročitev smrti v takšnih posebnih okoliščinah sicer še vedno protipravno in družbi nevarno dejanje, da pa naj te okoliščine dobe težo in pomen privilegatornih okoliščin. To so sicer tudi olajševalne okoliščine, vendar je njihova moč večja ter naj se zato upoštevajo že v vrsti in višini kazni, ki jo določa zakon; to pomeni, da se tako uveljavi zakonska individualizacija kazni, ne pa samo sodna individualizacija. Takšna rešitev v obliki splošne formule je najbrž primernejša kot pa kazuistično naštevavanje posameznih primerov; poleg že znanih pomanjkljivosti kazuistične metode je pomembno tudi to, da z njo ni mogoče zajeti vse pisanosti življenjske stvarnosti, zato tudi ne more biti izčrpna in bi to povzročilo, da bi se okvir določbe z razlago (največkrat po analogiji) zoževal ali — kar je še nevarnejše — da bi se s preširoko razlago zabrisale meje med po kakovosti in stopnji različnimi primeri odvzema življenja. Seveda je treba ob predlagani rešitvi računati na ugovore, da dajemo storilčevi obrambi s posebnim zakonskim urejanjem izjemnih primerov priložnosti za sklicavanje na takšne posebne okoliščine in opravičevanje dejanja z njimi. Ta ugovor pa ne drži, ker se obramba lahko vedno sklicuje na posebne olajševalne okoliščine in je treba njene trditve preveriti in ugotavljati, ali obstajajo ali ne; res pa je, da takšne okoliščine, če so uvrščene med privilegatorne okoliščine, dobe poseben pomen in težo.

7. 2. Inkriminacija detomora (138. člen KZ) je v osnutku KZ SI predložena v dveh različicah. S prvo naj bi se izognili sporom o tem, kako je treba razlagati besedilo omenjenega člena »dokler traja motnja, ki jo je (pri njej) povzročil porod«; to besedilo terja obstoj vzročne zveze med »motnjo« (torej stanjem) in procesom (dogajanjem), ki je povsem naraven, s tem pa tudi

²⁰ Glej v op. 5. in 6. spredaj nav. dela in studijo; J. Milčinski, *Človek in smrt*, s. 1 in nasl. Glej tudi Bemmelen, *Les développements récents du droit pénal néerlandais*, s. 307 in nasl.; pisec omenja med inkriminacijami, ki naj bi v prihodnje odpadle, tudi evtanazijo (s. 312).

normalen, to stanje pa je sicer posebno duševno stanje, ki pa ne more biti vedno tudi stanje motnje.²⁰ V drugem besedilu za to določbo je zato tudi posebej poudarjena možnost, da je to posebno duševno stanje po moči in učinkovanju različno.²¹

7. 3. Predlog za inkriminacijo nedovoljenega splava v osnutku slovenskega kazenskega zakonika se v načelih ne loči od veljavnega 140. člena KZ;²² to določbo pa je treba razumeti kot začasno rešitev, če izhajamo s stališča, da naj vprašanje, kakšna pravna ureditev naj velja za splav, reši poseben zakon, sankcije za kršitev teh posebnih predpisov (ki so v pristojnosti republik oziroma pokrajin) pa ostanejo v kazenskem zakonu kot temeljnem pravnem viru za kazensko pravo. V razpravah o prihodnji pravni ureditvi tega vprašanja v zvezi z ustavno reformo se med drugim posebej poudarja, da je treba izhajati iz ustavnih določb (191. člen ustave SFRJ, 223. člen ustave SRS in ustrezne določbe ustav drugih republik in pokrajin) o človekovi pravici »da svobodno odloča o rojstvih otrok in da se ta pravica lahko omeji samo iz zdravstvenih razlogov«. S stališča kazenskega prava to lahko pomeni, da predmet kazenskopravnega varstva pri inkriminaciji nedovoljenega splava ni takšen, kot izhaja iz veljavnega 140. člena KZ, zato bi morala biti nova inkriminacija drugačna.²³

²¹ 62. člen Osnutka KZ SI se glasi: »Mati, ki vzame življenje svojemu otroku med porodom ali takoj po porodu, dokler je še pod njegovim vplivom.« V variantnem predlogu so k istemu besedilu dodane še besede: »ali dokler je še v hudi duševni stiski, v katero je zašla zaradi poroda«. Glej *Obrazložitev*, s. 50. Glej tudi Krivokapić, *Krivično delo detubistva*, s. 39 in nasl.; pisec kritično obravnava veljavni 138. člen KZ, češ da jemlje motnjo zaradi poroda kot izključni razlog za izvršitev dejanja in predlaga spremembe; po piščevem predlogu naj bi nova določba natančneje določila motnjo, ki ni povezana samo s porodom (s. 49, 50).

²² Prvi odstavek 64. člena Osnutka KZSI se loči od 1. odst. 140. člena KZ samo v tem, da namesto izraza »izvzemši primere« uporablja zvezo »razen v primerih«; glej *Obrazložitev*, s. 51.

²³ Tudi pri sedanji določbi pa so stališča o predmetu kazenskopravnega varstva in predmetu napada s tem dejanjem različna; glej Tahović, s. 90, 91. Če pri tem upoštevamo tudi medicinsko, medicinskodeontološko, ustavnopravno, ekonomsko, sociološko in politično gledanje na to vprašanje, lahko ugotovimo celo pahljačo različnih stališč od tega o pravici do splava do stališča o splavu kot (absolutno vzeto) hudem. V medicinski in posebej sodnomedicinski doktrini slednje stališče še vedno prevladuje in je kot takšno sprejeto tudi v deontološke kodekse za splav, ki ni medicinsko indiciran (mišljeni sta vitalna in terapeutična indikacija). Glej gradivo II. kongresa slovenskih zdravnikov 1968, posebej re-

Za ponazoritev prizadevanj, da se najdejo nove rešitve, in tega, kako se spreminjajo zamisli o predmetu kazenskopravnega varstva pri nedovoljenem splavu, je najbrž zanimivo kazensko pravo Nemške demokratične republike. V novem kazenskem zakoniku te države je kaznivo dejanje nedovoljenega splava (unzulässige Schwangerschaftsunterbrechung) uvrščeno v poglavje o kaznivih dejanjih zoper mladino in družino, ustreza zakonska določba (§ 153 KZ NDR) pa se glasi: »Kdor v nasprotju z zakonskimi predpisi prekine nosečnost ženske, se kaznuje s prostnostno kaznijo do treh let ali z obsodbo na preizkušnjo (Bewährung).«²⁴

Če pustimo tu ob strani vsa vprašanja o pravni naravi inkriminacije splava in se omejimo samo na zakonsko besedilo, lahko ugotovimo, da ta določba bolj ustreza kot besedilo 64. člena Osnutka KZ Sl.²⁵ Delovna skupina za sestavo osnutka KZ Sl je v novi verziji 64. člena sprejela takšno rešitev.

S takšnim besedilom je izhodišče za inkriminacijo obrnjeno. Namesto tradicionalnega stali-

ferata J. Milčinskega (Etični in pravni pogledi na splav) in J. Zalokarja (Socialno-psihiatrični in etični vidiki splava). V sklepih tega kongresa je rečeno: »Ko skladno z načeli kodeksa etike zdravstvenih delavcev SFRJ ocenjujemo splav kot biološko medicinsko psihološko in socialno zlo in ko hkrati v nekaterih oblikah splava gledamo nasilen ukrep, se zavedamo, da splav ni ustrezna pot k načrtovanju družine«. Zdravstveni vestnik 1968, s. 238. Glej tudi P. Kobe, Znanstvena revolucija in kazensko pravo, s. 241, 242, D. Šelih, Žrtve pri nedovoljenem splavu in homoseksualnosti, s. 77.

²⁴ Glej Strafrecht der deutschen demokratischen Republik, s. 138—140. V tej državi je bilo do novega kazenskega zakonika (iz leta 1968) že leta 1947 kaznivo dejanje nedovoljenega splava izločeno iz poglavja o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo (po starem enotnem nemškem kazenskem zakoniku) in je bila ureditev prepuščena deželni zakonodaji in predpisom izvršilnih organov ob uresničevanju zakona o varstvu mater in otrok in pravicah žensk iz leta 1950. Glej tudi U. Dressler — M. Naundorf, s. 71—83. Pred uveljavitvijo novega kazenskega zakonika je bila kazniva tudi noseča ženska sama, dejanje pa se je štelo za dejanje ogrožanja (življenja in zdravja ženske). V novi ureditvi je težišče na varstvu nastajajočega življenja (des werdenden Lebens) (glej zgoraj nav. delo, s. 139), in zdravja prihodnjih rodov.

²⁵ Za primerjalnopravni pogled na vprašanje splava tudi z razvojne strani glej Simson-Geerds,

šča, da je umetni (nespontani, nasilni) splav že sam po sebi protipravno in družbi nevarno dejanje, protipravnost pa je lahko izključena s posebnimi predpisi, velja, da je splav protipravno, družbi nevarno in zato kaznivo dejanje samo, če je storjen v nasprotju s predpisi, ki ga urejajo.²⁶ S takšno določbo odpade tudi vsakršno povezovanje pomoči pri splavu s kazenskopravno udeležbo in je primarna odgovornost pomagača za njegovo ravnanje povsem jasna.

8. Osnutek slovenskega kazenskega zakona v drugih določbah poglavja o kaznivih dejanjih zoper življenje in telo ne prinaša posebnih novot, oziroma sprejema nekatere inkriminacije iz veljavnega kazenskega zakonika popolnoma nespremenjeno. Večinoma gre za določbe, ki se v praksi tudi zelo poredko uporabljajo (razen morda 143. člen KZ), Nekatera z njimi povezana, odprta vprašanja, ki bi bila teoretično sicer zanimiva (predvsem s kazenskopravne, ne pa s sodnomedicinske strani) zato nimajo takšnega praktičnega pomena, da bi bilo treba o njih posebej razpravljati.

nav. delo, s. 81—151, posebej o predmetu kazensko pravnega varstva s. 131, 132. Za nemško pravno območje in de lege ferenda glej G. Bemman, Zur Frage der Strafwürdigkeit der Abtreibung, s. 81 do 104 (pisec se zavzema za izločitev splava pred koncem 3. meseca nosečnosti iz »sfere kaznivega«, izhaja iz stališča, da je predmet kazenskopravnega varstva samo plod, sicer pa celotno vprašanje obravnava tudi iz ustavnopravnega, medicinskega in psihološkega zornega kota). Glej tudi H. J. Rudolph, Straftaten gegen das werdende Leben, s. 105—130 (pisec zastopa deloma ožje stališče kot Bemman in izhaja od načela o kaznivosti splava, razen v primeru medicinske indikacije; nekaznivost bi v drugih primerih upravičevala le resnična stiska (echter Not) oziroma ustrezno določene indikacije. Glej tudi H. Harmsen, v popisu literature navedeno delo, passim. Zupančič, Nova pravna ureditev prekinitve nosečnosti v Franciji, passim.

²⁶ V razpravi o osnutku kazenskega zakona ni bilo vsebinskih spreminjalnih predlogov k 1. odst. 64. člena Osnutka KZ Sl. Predlog, da je treba določbo uvrstiti drugam, češ da gre pri splavu za telesno poškodbo ženske (torej ne gre za varstvo ploda), je preveč enostranski, da bi bil sprejemljiv. Glej Bemman, nav. delo, s. 84, 85, in Kobe-Bavcon, s. 199. Ravno tako niso sprejemljiva stališča, da gre pri splavu za prestop ogrožanja noseče ženske (Bomman, nav. delo, str. 111): to pa je bilo teoretično izhodišče v kazenskopravni doktrini v nemški demokratični republiki do novega kazenskega zakonika, Dressler-Naundorf, nav. delo, s. 71 (op. 24 spredaj).

LITERATURA

1. Bemman, G.: Zur Frage der Strafwürdigkeit der Abtreibung. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft (ZSTW)* 83/1971, s. 81—104.
2. Bemmelen van, J. M.: Les développements récents du droit pénal néerlandais, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 54/1973—1974/4, s. 307 do 322.
3. Binding, K.: — Hoche, A.: *Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens*, Leipzig, F. Meiner 1920, 62 s.
4. Bogičević, J.: Teškoće u sudskomedicinskom vještačenju, *Pravni život* 21/1972/11, s. 33—39.
5. Bschor, F.-Rose, C.: Formen menschlicher Aggressivität, *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform* 54/1971/2, s. 89—97.
6. Čejović, B.: Kazenskopravni temelj presaditve srca, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 21/1970/3, s. 180—190.
7. Damaška, M.: Neki krivičnopravni aspekti liječničkih zahvata, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu* 12/1962/1, s. 21—31.
8. Dérobért, L.: *Droit Médical, Deontologie Médicale*, Paris, Flammarion 1974, pogl. o eutanaziji (prevod v srb. Jelačić, O. rokopis), s. 329—334.
9. Dožič, V. et sl.: Razgraničenje između sudskomedicinske i krivično-pravne kvalifikacije dela, *Pravni zbornik*, Titograd 21/1972/3-4, s. 49—52.
10. Dressler, U., Naundorf, M.: *Verbrechen gegen die Person*, Berlin Deutscher Zentralverlag 1957, 200 s.
11. Grubiša, M.: Rješenje problema razlikovanja i razgraničenja činjeničnih od pravnih pitanja, *Naša zakonitost* 14/1960/1-2, s. 29—49.
12. Isti pisec: Činjenično stanje u krivičnom postupku, *Zagreb*, Narodne novine 1963. 313 s.
13. Isti pisec: Princip in dubio pro reo u retoriji i praksi, *Jugoslovanska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd 4/1966/3, s. 315—337.
14. Harmsen, H.: Familienplanung, V: Mergen, A. (ed) *Die juristische Problematik in der Medizin. Band III: Die Verantwortung des Arztes*, W. Goldman, München 1971. S. 105—167.
15. Jelačić, O.: Pravni i dentološki aspekt problema prava na telo i leš čoveka. *Zbornik radova PF Split* 11/1974, s. 15—23.
16. Kanoni, J.: Dialektika v psihopatologiji in psihijatrični vidiki v kriminologiji. V: Institut za kriminologiju v Ljubljani (ed): *Kriminologija v kazenskem pravosuđu*. Ljubljana, Državni sekretariat za notranje zadeve LRS 1957. S. 187 do 237.
17. Kobe P. in sod.: *Kazenska odgovornost zdravnikov in drugih zdravstvenih delavcev v sodobnih kazenskopravnih sistemih* (primerjalno-pravna študija), Raziskava št. 18. Institut za kriminologiju v Ljubljani 1966, 9 + 337 s. (stroj. avt.) in RKK 20/1969/4, s. 277.
18. Isti pisec: Splošni pogled na etiologijo recidivizma, *RKK* 19/1968/4, s. 165—175.
19. Isti pisec: Znanstvena revolucija in kazensko pravo, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 20/1969/4, s. 238—245.
20. Isti pisec: Ugrožavanje javnog saobraćaja (čl. 271 KZ) de lelo ferenda, *Friručnik*, Zagreb 12/1964/1, s. 32—44.
21. Isti pisec: Spremna beseda V.: J. Milčinski, *Medicinsko izvedenstvo*, Ljubljana 1971, s. 7—11.
22. Kobe, P., Bavcon, Lj.: *Kazenski zakonik s pojasnili in sodno prakso*, Uradni list SRS Ljubljana 1970. 536 s.
23. Korošec, V.: *Keilschriftrecht*, Leiden, E. J. Brill 1964. 219 s.
24. Krivokapić, V.: Krivično delo deteubistva, *Pravni život* 23/1974/2, s. 39—50.
25. Manecke, K.: Zur Komplexität der Kriminalitätsursachen, dargestellt an Gewalt — und schweren Sexualdelikten, *Staat und Recht*, Potsdam-Babelsberg 19/1970/6, s. 923—933.
26. Milčinski, J.: Dva obraza eutanazije, *Naši razgledi*, Ljubljana 12/1963/2, s. 21—23.
27. Isti pisec: Človek in smrt, *Pro medico*, Lek Ljubljana 1969/1-4, s. 1—14.
28. Isti pisec: Današnji problemi sa vještačenjem telesnih povreda, *Pravni zbornik*, Titograd 21/1972/3-4, s. 3—7.
29. Isti pisec: Etični in pravni pogledi na splav, *Zdravstveni vestnik*, Ljubljana 37/1968/7-8, s. 236 do 241.
30. Milčinski, J., Kobe, P.: Etična in kazenskopravna stran odklonitve zdravniške pomoči, *Pravnik* 18/1963/3-4, s. 120—135.
31. Milosavljević, M.: Sociološki pristup agresijama kao obliku razrešavanja sukoba u društvu, *Ideje*, Beograd, 3/1972/3, s. 29—46.
32. Pejaković, in sod.: Dileme u vezi sa drugom stavom člana 141, krivičnog zakonika, *Pravni zbornik*, Titograd 21/1972/3-4, s. 21—24.
33. Pokrajac, Dj.: Nekoliko primjedaba u vezi odabiranja dokaza pri utvrđivanju postojanja i karaktera tjelesnih povreda, *Naša zakonitost* 26/1972/4, s. 243—248.
34. Rudolphi, H. J.: Straftaten gegen das werdende Leben, *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* Berlin 83/1971/1, s. 105—139.
35. Simson, G., Goerds, F.: *Straftaten gegen die Person und Sittlichkeitsdelikte in rechtsvergleichender Sicht*. C. H. Bock'sche Verlagsbuchhandlung München 1969. 544 s.
36. Selih, A.: Pravni in deontološki vidiki nekaterih sodobnih zdravniških posegov. *Pravnik* 23/1968/4-6, sl. 112—121.
37. Ista: Žrtve pri nedovoljenem splavu in homoseksualnosti, *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 23/1972/2, s. 74—80.
38. Šeparović, Z.: Medicinsko-pravni problemi i novo krivično zakonodavstvo u Jugoslaviji, referat za 4. *Simpozij o sudsko medicinskim aktuelnostima*, Opatija 1975, (stroj. raz.) 21 s.
39. Tahović, J.: *Krivično pravo. Posebni deo*. 3. izd. Savremena administracija, Beograd 1961. 539 s.
40. Zalokar, J.: Socialno-psihijatrični in etični vidiki splava. *Zdravstveni vestnik*, Ljubljana 37/1968/7-8, s. 241—245.
41. Zlatarić, B. Damaška, M.: *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Novinsko-izdavački zavod. Zagreb 1966. 414 s.
42. *Nacrt saveznog krivičnog zakona*. Savezna skupština AS 670 Beograd. April 1974. 76 s. in *Obrazloženje nacerta saveznog krivičnog zakona* 100 s.
43. *Osnutek kazenskoga zakona, socialistične republike Slovenije. Obrazložitev osnutka kazenskoga zakona SR Slovenije*. Republiški sekretariat za

pravosodje in občo upravo. Ljubljana, januar 1975. 139, 198 s. razum).

44. Sklepi II. kongresa zdravnikov. Splav kot družbeni in medicinski problem. **Zdravstveni vestnik** 37/1968/5, s. 137—138.
45. Strafrecht der Deutschen Demokratischen Republik. **Lehrkommentar zum Strafgesetzbuch.**

Band II. Ministerium der Justiz. Deutsche Akademie für Staats- und Rechtswissenschaft »Walter Ulbricht«. Staatsverlag der DDR. Berlin 1970. 421 s.

46. Zupančič, K.: Nova pravna ureditev prekinitve nosečnosti v Franciji, **Pravnik**, 30/1975/4—6 (v tisku).

UDC 343.21:343.61/.62

Criminal Offences against Life and Limb in the Future Yugoslavia Legislation

Kobe, dr. Peter, Professor, Faculty of Law, Ljubljana

The article is written on the basis of a report the author held for the Fourth Legal Medicine Symposium, Opatija, Yugoslavia, 1975. The introductory remarks on specifics of criminal legal protection of »life and limb« are followed by an explanation of starting hypotheses of the group that worked on formulating the Criminal Code for Socialist Republic of Slovenia. Body injuries, murder, mans-

laughter, and illegal abortion deserve special attention.

The article also treats the problem of the present legal arrangement of the medico-legal expertise concerning bodily injuries.

A proposal is added as to how these problems ought to be solved in the future.